მაჯიდ ჰასან ალი, დიარ ალ ომარ.

ცვლილებების პიონერი გზაგასაყარზე, სინჯარიდან კავკასიამდე: ამირა (მირი) ისმაილ ჩოლ ბეგი და ბრძოლა ეზიდობის თანამედროვე იდენტობისთვის

აბსტრაქტი:

ეზიდი ამირა მირი ისმაილ ჩოლ ბეგი (გ. 1933) მეოცე საუკუნის ერთი-ერთი ყველაზე საინტრესო და სადავო ეზიდი პიროვნებაა. მიუხედავად იმისა, რომ მისი ცხოვრება და საქმიანობა რამდენიმე ნაშრომშია აღწერილი, მათ შორის, მის ავტობიოგრაფიაში, დღემდე არ არსებობს პასუხი იმ კითხვაზე, თუ როგორ აღიქვამდა ის ეზიდურ იდენტობას. ეს კვლევა წარმოადგენს პირველ სისტემურ მცდელობას, გავაანალიზოთ მირ ისმაილ ჩოლ ბეგის გაგება ეზიდური იდენტობის შესახებ და შევაფასოთ, რამდენად განაპირობა ის ნაციონალიზმის ზრდამ. ამიტომ, სტატია ჯერ იკვლევს ჩოლ ბეგის შეხვედრას ნაციონალისტურ იდეებთან, შემდეგ კი მისი განცხადებებისა და გამონათქვამების საფუძველზე აღადგენს მის კონცეფციას ეზიდი იდენტობის შესახებ. იდენტობის შესახებ მისი მოსაზრებები ფრაგმენტული და გაფანტულია, რაც აუცილებელს ხდის მრავალფეროვანი წყაროების გამოყენებას, როგორიცაა მისი წერილები და სხვა ტექსტები, მისი ავტობიოგრაფია და ორი გამოქვეყნებული ნაშრომი, ევროპელი მოგზაურების წყაროები, რომლებიც მას შეხვედრიან; ასევე აქამდე გამოუქვეყნებელი საარქივო მასალები, რომლებიც გაფანტულია მრავალ ენაზე, მათ შორის სომხურ, ქართულ, გერმანულ, რუსულ და ფრანგულ ენებზე, ოსმალურ, თურქულ, არაბული და ინგლისურ ენებზე, რომლებიც ერთობლივად ასახავს მისი საქმიანობის ფართო სპექტრს, მის კავშირებსა და გავლენის სფეროს. ამ კვლევის მიზანია მის ისმაილ ჩოლ ბეგის მიერ ეზიდური იდენტობის შესახებ გამოთქმული აზრების თავმოყრა და კონტექსტუალიზება, რათა მისი სრული სურათი შეიქმნას.

საკვანძო სიტყვები:

ისმაილ ხოლ-ბეგი, ეზიდური იდენტობა, ეზიდი თავადი, ეზიდი თავადები, ეთნიკურობა, ნაციონალიზმი.

.....

Majid Hassan Ali, Diar Al Omar

Pîonerê guhartinê ser xaçerêya ji Şingalê heta Kavkazê: Mîr Îsmaîl Çol-beg – xebat û tekoşîna bo nasnameya nû ya êzdiyan.

Kurtî:

Mîrê êzdiyan Îsmaîl Çol-beg (sala mirinê 1933) yek ji wan kesayetiyên herî balkêş û karîgerê êzdiyan yên sedsala bîstan bûye. Her çende jiyan û çalakiyên wî di çend berhem û nivîsînanda hatine dokûmêntkirin, di nav wanada jî pirtoka autobîografiya wî, lê pirsa ka ew nasnameya êzdiyan çawa fehmkirîye, heta niha bi awayek akadêmî û sistematîk nehatiye vekolînkirin. Ji ber vê yekê, ev lêkolîn hewldan û lêkolîna sistematîke yekemîne, ku têgihîştina wî ya li ser nasnameya êzdiyan analîz bike û binêre, ka ew (Mîr Îsmaîl Çol-beg) çiqasî hatiye bandorkirin bi bilindbûna astê neteweperestiyê (nasyonalîzmê) li wî serdemî. Ji bo vê armancê, ev gotar

berê xwe dide lêkolîna hevdîtinên Çol-beg bi raman û fikrên neteweperestiyê, û paşê li ser bingehên gotin û axavtinên wî, fehmkirina wî ya nasnameya êzdiyan ava dike. Her çende ramanan û fikrên wî yên li ser nasname, îdentîtêtê û nasyonalîzmê ne yekgirtîye, perçeperçe û belavbûyîne, ji ber vê ye ku ew şertê lazim dikin ku jimareke mezin ya jêder û çavkaniyan, wek nameyên wî û nivîsînên din yên ku hatine danan bêne bikar anîn, her wisa autobîografiya wî û du berhemên wî yên çapkirî, dîsa raportên gerokên ewropî, yên ku bi wîra hevdîtin kirine, her wisa matêrîyalên arşîvî ku heta niha bi berfireyî nehatine naskirin, ku bi gelek zimanan hatine nivîsandin, wekî zimanên ermenî, gurcî, almanî, rûsî, fransî, osmanî, erebî û înglîzî. Bi tevahî, van çavkaniyan bi rêzeke berfireh ya çalakiyên wî, torên eleqetiyên wî û bandora wî nîşan didin. Ji ber vê yekê, armanca vê vekolînêye hemû referansên Çol-beg yên li ser nasnameya êzdiyan komkirî di çarçoveyeke şertdarda wan bi cî bike, da ku şiklekî giştî û tevahî ya fikir û ramanên wî were avakirin li ser mesela nasnameya êzdiyan.

Peyvên sereke:

Îsmail Çol-beg; nasname û îdêntîtêta êzdiyan; êzdî; mîrên êzdiyan; etnîk (nasnameya neteweyî); neteweperestî (nasiyonalizm).